

M. Rossell
i Vilà
(1883-1933)

EL professor Rossell i Vilà morí en la plena maduresa del seu intel·lecte, quan els ulls fits en la seva competència i en la seva forta activitat, feien esperar amb tota mena de satisfaccions el fruit més saborós dels seus dots d'organitzador, unes vegades com a assessor tècnic al costat d'enlairades personalitats polítiques, altres com a divulgador en la càtedra, en el Sindicat Agrícola, en el Parlament Català o en l'Assemblea professional. Tot ell vibrava d'entusiasme i d'una immesurable fe en el retrobament de les llibertats nostrades, mitjançant les quals podia emmotllar el millorament i la somniada abundor de les races selectes ramaderes per a una data relativament propera.

Mestre Rossell, com l'anomenaven amb veneració els deixebles que havien passat per la seva càtedra de Zootècnia, fou, abans que tot, un professor, un magnífic professor en totes les significacions conegudes del mot, car dins la càtedra com fora d'ella, tot el seu si, amb tota pruija l'encarava a l'objecte d'ensenyar, i sempre es trobà en ell un consell profitós o un estímul per a estudiar o investigar dins les amplàries indefinides d'una Zootècnia científica; jamai no obrí els seus llavis per esbossar un descoratjament en cap activitat humana.

Nat a la ciutat d'Olot, servà sempre una devoció per la casa pairal de Taleixà, on cada any anava com en romiatge fèrvid, i tots els dots i les facultats anímiques del seu ésser podríem dir que eren la concreció d'aquells penyals, d'aquells rocs cantelluts i d'aquella natura abrupta, feréstega, indòmita, amb aiguabarreig de les flonjors dels pasturatges, els aiguamoixos i les dolçors bucòliques de les rodalies olotines que li vetllaren la infantesa i la pubertat.

Adolescent encara, freturós de l'aventura potser desitjada més enllà d'Olot, adreçà la seva via cap a França, on cercà en la feina que se li presentava una tasca profitosa. Lluny, però, de l'escalf familiar, i sense cap preparació tècnica, no pogué trobar una situació definida i agradable; fou aleshores, en la vida bohèmia, que les anècdotes i plagasitats brollaven a raig fet al voltant del seu temperament imaginatiu.

Res no li plaïa de la diversitat de serveis als quals es veié obligat en terres franceses, car cap d'ells no donava satisfacció als seus ideals juvenívols, i oferint-li un parent pròxim els cabals per a emprendre el estudis més adients a la seva voluntat, retornà a Catalunya i l'any 1905 començà la carrera de Veterinari a l'Escola Superior de Saragossa, on cursà amb profit els tres primers anys i reduint els dos darrers cursos en un de sol, pogué revalidar-se en cinc anys de tots els estudis preliminars dels batxillerat i de la disciplina superior, i obtingué el títol de Professor Veterinari amb gran brillantor i aptitud.

Tantost aconseguí el títol professional, volgué practicar en la clínica i a Barcelona fou el successor de Mr. Léon Baby (veterinari francès de molta fama), així com també ho fou del sotasignat, per un quant temps. Al cap de dos anys i freturós d'un major acostament amb l'element ramader català s'establí a Ripoll com a veterinari, però uns fets revolucionaris li privaren la llibertat professional i mentre es perllongà el seu confinament, es pogué preparar per entrar al cos d'*Inspectores de Higiene y Sanidad Pecuaria de España*, i obtingué plaça en unes oposicions molt serioses realitzades a Madrid.

Destinat a la Duana de Puigcerdà, no avenint-se amb el quietisme de l'esmentat càrrec burocràtic, començà uns estudis zootècnics sobre la ramaderia cerdana, aleshores en estat confusionari, els quals, molt temps després, foren refosos i publicats en una memòria, *La Ganaderia de Cerdaña*, premiada per l'*Asociación Nacional de Ganaderos del Reino* (any 1916). Ja abans l'Editorial L'Avenç li publicava el seu primer llibre *Malalties del bestiar* (any 1911).

Encarrilats, doncs, els seus coneixements tècnics vers una pro-

funda investigació, li fou possible endinsar la seva activitat en la Zootècnia, i quant més oblidava la Clínica Veterinària, més l'atreia l'afició ramadera, fins al punt que els seus estudis fonamentals, erudits i de caire estrictament científic, li obriren les portes de l'Escola Superior d'Agricultura de la Diputació de Barcelona, fundada pel plorat patrici Manuel Raventós. En la mateixa Escola, ultra la Càtedra de Zootècnia General i Especial, li conferiren més endavant el professorat de l'assignatura d'Història Natural, que explicà durant els anys de la Mancomunitat de Catalunya fins a la creació dels Serveis Tècnics d'Agricultura, i a la qual renuncià per poder atendre la Direcció del Parc Zoològic de Barcelona, que l'Ajuntament li confià.

Del laboratori de Zootècnia i de la forta capacitat de treball, sorgiren uns estudis interessantíssims, fills de la vocació decidida per al professorat, que es publicaren en successió ininterrompuda: el llibre de text per als alumnes i de consulta diària per als ramaders; *Alimentació del bestiar*, any 1917; la Memòria premiada i publicada per l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (premi Agell), titulada *Importància de la Ganaderia en Catalunya y estudio Zootècnico de algunas de sus comarcas*, anys 1915-1916; el llibre *Contribució a l'osteologia comparada del cavall i de l'ase. Zootècnia de la raça asinal catalana*, any 1921, que fou traduïda i editada en totes les llengües vives.

A l'ensems procurà l'intercanvi de professors forans, acreditats com a eminències en l'especialitat pròpia. Tots podem recordar els curssets d'ensenyament superior, donats pel professor P. Dechambre, abril del 1919, el qual desenvolupà en quatre lliçons *L'Herència i les seves aplicacions a la producció animal*, així com les conferències del professor Pézar, aleshores d'actualitat en l'estudi dels *efectes en els caràcters secundaris per mitjà de la castració i de l'empelt glandular*, donats ambdós cursos a les aules de l'Escola Superior d'Agricultura, de Barcelona.

En establir-se els Serveis Tècnics d'Agricultura, passa per dret propi a ésser cap dels Serveis de Ramaderia i en aquest lloc, en contacte amb el veritable ramader català, comença un apostolat fèrvid, tenaç i gloriós per a les indústries pecuàries, car no solament creà la secció de consultes gratuïtes en un laboratori annex de Patologia Animal, fundat per a ajudar els pagesos a servir llur capital ramader mitjançant l'anàlisi de productes animals i la divulgació dels tractaments més apropiats per a deslliurar-los de les malures, sinó que àdhuc amb la seva actuació personal dóna còs i vida als Concursos per al millora-

ment de les races autòctones, els quals adquiriren ben prompte l'anomenada de seriosos i de positius resultats docents entre el públic camperol.

Tant en la preparació dels Concursos per comarques, com en l'estructuració del programa, així com en la divulgació dels caràcters ètnics particulars a cada raça tipus, hi posava no solament una ferrenya voluntat, sinó que també la roentor enlluernadora del seu verb caldejat al vermell que fruïa del do d'atreure's el ramader intelligent i el pagès profà en aitals afers, i no el deixava fins al convenciment cert i la renunciació pròpia i absoluta.

L'obra que deixa feta als Serveis de Ramaderia és una petja gravada amb senyals de foc i per això serà perdurable i impossible d'afegir-hi quelcom que la millori en molts anys. Millor que tot el que podríem dir, ho diu ell mateix en el llibre *Els Concursos de bestiar, per què es van crear, per què s'han suprimit*, octubre del 1922, i en els innumbrables informes i comunicacions tècniques oficials adreçats al Govern de la Mancomunitat de Catalunya, entre els quals foren molt decisius: el llibre *El Problema de les carns*, any 1921; l'informe de les modificacions a fer en el nou Reglament de Parades de Sementals projectat pel Ministeri de Foment de Madrid; i l'informe adreçat al President de la Mancomunitat sobre la utilitat i conveniència d'organitzar un viatge col·lectiu a les terres helvètiques per importar braus de sang pura suïssa, en pro de l'intent de millorar la població bovina lletera a Catalunya, saturant-la de sang pura d'aquella raça.

En la divulgació per pobles i viles dels mètodes de millorament de la ramaderia, preconitzats sota un pla científic i pràctic, hi posà tot el valor i entusiasme innats, fills de minuciosos estudis que maldà de perfeccionar i per arrodonir-ne la divulgació, com que els ramaders amb el temps podrien oblidar la conferència oïda, tingué la idea de crear les *Publicacions divulgadores dels Serveis Tècnics d'Agricultura*, que contenien un resum concís i ple de claredat objectiva. Així foren editats: *El Llibre de la Pagesia*; *L'Urgell, centre de cria i cria ramadera*, any 1917; el fulletó *Engreixament de porcs*, any 1922, i un gros nombre de fulls, *Alimentació del bestiar*, *Higiene del bestiar*, *La Petita Ramaderia*, que complien la mateixa finalitat, car es donaven de franc i a tothom.

La continuada percepció del baix nivell cultural de la pagesia observada en els llargs apostolats per les contrades pàtries, el féu decidir a perllongar l'ensenyament per arreu de Catalunya en el moment que el Conseller de la Mancomunitat, Pere Mias, i Carles Pi Suñer, Direc-

tor de l'Escola Superior d'Agricultura, crearen l'Ensenyament Postal Agrícola, d'entre els textos del qual excel·leixen els d'assumptes ramaders, tractats pel professor Rossell: *La Reproducció i l'Herència en el bestiar*, any 1922; *Les vaques i la producció de llet*, any 1923.

La cooperació de Rossell i Vilà a les fileres dels erudits cooperadors de la *Societat de Biologia*, fundada pel malaguanyat Mestre Turró, fou acollida amb joia pels seus mèrits científics i en el si d'aquesta aportà els treballs plens d'originalitat, com la *Nova interpretació de l'atavisme*, any 1924; *La Glíptica i la ramaderia catalana*. Però el seu marc més adient, el trobà en la llar de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, que el proposà Acadèmic efectiu i en sessió solemne celebrada el dia 5 d'abril del 1930, feia la seva recepció amb un lluminós discurs saturat de doctrina, *Las razas animales en relación con la etnología de Cataluña*, contestat pel seu padrí d'entrada Josep M.ª Bofill i Pitchot, després del qual li imposà la venera el President de l'Acadèmia senyor Marquès de Camps, el qual exposà la llarga corrua de mèrits que aplegava el nom de Rossell i Vilà i que el feien digne per tots conceptes d'omplir un setial en la docta Acadèmia.

La fama conquerida pel volum i la profunditat dels seus treballs, el ressò d'admiració arreu despertat per l'eficàcia de les seves publicacions i la innegable capacitat científica, li donaren una autoritat tan ferma, que tots els editors l'assatjaven per obtenir originals seus i per això l'Editorial Espasa li confià la part zootècnica de la gran Enciclopèdia, fa poc acabada; l'Editorial Salvat li confià el patronatge, junt amb altres professors, de l'obra monumental *Diccionario de Agricultura, Zootecnia y Veterinaria*, en curs de publicació, a l'ensens que la *Biblioteca Agrícola Salvat* li editava el llibre *Alimentación racional del Ganado*, que ha estat molt ben rebut pel públic hispano-america.

Demés, la seva opinió fou demanada i escoltada amb el respecte degut als grans tècnics de fama mundial, en el darrer Congrès Internacional d'Avicultura celebrat a Barcelona; en la IV Assemblea Nacional de Veterinària; en la tribuna de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, mantes vegades, i tantes i tantes altres entitats professionals, difícils de recordar en aquests moments de tan trist desconhort.

En la collecció zoològica del Parc Municipal de Barcelona, pot dir-se que hi esmerçà totes les energies posades al servei del seu càrrec, mentre duraren els anys de la Dictadura, que amb una iníqua arbitrietat el destituí de la càtedra i dels Serveis Tècnics de la Man-

comunitat de Catalunya, també ferida de mort. Per als esperits forts com el de Rossell i Vilà res no hi comptaven les embranzides anorreadores dels bàrbars i donava l'abast a satisfer la pròpia capacitat: amb la nova taxonomia dels animals del Parc; amb la nova instal·lació i distribució per espècies dels susdits exemplars; amb les noves adquisicions d'animals inconneguts ací; amb l'estudi dels costums, hàbits i les malures d'aquells animals; tots aquests treballs constituïren un bell motiu d'orgull per a Barcelona i enaltiren la figura de Rossell com un naturalista eminent, de la qual cosa n'estava més que joiosa la Junta de Ciències Naturals o el Patronat del Parc de Barcelona. Malgrat aquesta feixuga tasca, escriví el llibre *La raça*, que per ell constituïa la més forta illusió de la seva vida, i *La raça* sortí de les mans originals amb una forta volada rublerta d'impressionants atreviments filosòfics, que foren qualificats per la crítica com una magnífica aportació a l'estudi dels sistemes filosòfics més ben fonamentats científicament.

Trontolla en aquest punt la carcassa política i esdevé la commoció social-política a Catalunya i a Espanya, que sacsejà i assolí aterrar les velles institucions, i en proclamar-se la República Catalana, el President Macià es trobà voltat de partidaris fermes, entre els quals hi era el professor Rossell i Vilà, a cadascun dels quals, per tant, esqueia la tasca de reconstruir el corcat edifici governatiu prompte a enrunar-se per si mateix; comença, doncs, un període de treball intens i així cal prodigar-se arreu i a totes hores, sense esglai, i aleshores és quan el professor Rossell aplega en la ment el fruit de totes les activitats superiors, menysprea la vanitat dels fàcils picaments de mans en públic i cloent-se en el seu estudi labora en la Secretaria del Consell d'Agricultura, Ramaderia i Boscos del Govern Provisional per estructurar el traspàs dels Serveis d'Agricultura i de Ramaderia que l'Estat Espanyol per la lletra de l'Estatut orgànic concedint l'Autonomia a Catalunya ha de cèdir a la Generalitat.

La filiació política favorable i el sentit agut de la necessitat de dignificar el Professorat català que conreava dins el seu ànim, el portaren a conquerir un decret de la Presidència, pel qual eren restituïts als seus càrrecs tots els professors i tècnics destituïts per la Dictadura en mala hora, i passa, ell mateix, automàticament, a ocupar el setial de Cap dels Serveis de Ramaderia, que en definitiva volgué deixar a les darreries de l'any passat, per dedicar-se en absolut a la reorganització de l'ensenyament agrícola.

El President Macià li confiava, l'any 1932, la tasca d'estructurar de bell nou l'ensenyament agrícola i ramader depenent de la Gene-

ralitat, i des de la Direcció de l'Escola Superior d'Agricultura, de Barcelona, reconstrueix el Pla d'Estudis de l'Enginyeria Agrícola, reglamenta totes les activitats i els serveis derivats de l'Escola Superior, a l'ensems que crea l'Escola Mitjana d'Agricultura, instal·lada a la Granja de Caldes de Montbui, i l'organitza amb tots els avenços moderns possibles i la volta d'un prestigi que augura un èxit falaguer per a les generacions a venir.

De tot el que és relatiu a l'ensenyament agrícola a Catalunya, el professor Rossell i Vilà es fa un deure d'honor de perfeccionar-ho i emmotllar-ho a les necessitats actuals cada dia més urgents; res no li és aliè, però... la Parca ens l'arrabassa en el punt àlgid del seu treball, en el moment de l'esforç suprem, a l'hora que més necessitàvem l'impuls decisiu per a obtenir el triomf. Les generacions venidores remarcaran l'èxit de l'esmentada obra, i Catalunya, condolguda, posarà una corona de llorer perennal en el sepulcre del Mestre.

Fou, en altres afers, un formidable orador polític, un bon diputat nacionalista del Parlament Català; i en la llar un excels model de pares. Això fa que hagi d'ésser admirada per tots els seus amics i seguidors la seva actuació com a home, com a català i com a capdavanter del tecnicisme ramader.

C. RAMON DANÈS I CASABOSCH.

(Publicat a *Agricultura i Ramaderia*, any XVII, núm. 9, setembre del 1933.)